

Luminița VARTOLOMEI

Opera ca teatru

Pare de necrezut faptul că astăzi încă, la 215 ani de la moartea compozitorului căruia i se sărbătorește pretutindeni împlinirea în 2006 a două veacuri și jumătate de la naștere, creația scenică a lui **Mozart** este ignorată într-o proporție mai mult decât semnificativă: în întreaga lume se joacă în mod regulat *Răpirea din serai*, *Nunta lui Figaro*, *Don Juan* și *Flautul fermecat* (enumerare aici în ordinea compunerii, nu în aceea a valorii absolute și nici a frecvenței reprezentării lor), infinit mai rar *Bastien și Bastienne*, *Directorul de teatru* și *Così fan tutte*, în mod cu totul excepțional *Idomeneo, re di Creta* și *La clemenza di Tito* (pentru care se preferă interpretarea în concert!), iar despre cealaltă duzină de titluri mozartiene de gen marele public nici măcar n-a auzit c-ar exista!

Și totuși, cine știe ce comori se ascund în paginile celei dintâi încercări în domeniu pe care copilul în vârstă de 10 ani a întreprins-o, într-un soi de competiție nedeclarată cu Michael Haydn (fratele mai tânăr cu 5 ani al celebrului Joseph, la rândul său un muzician destul de important în epocă și care a activat vreme îndelungată pe teritoriul țării noastre, la Oradea): un *Singspiel* (germanul „joc cu cântec” inventat în 1752 și din care opereta avea să păstreze pentru totdeauna alternanța textului cântat cu cel vorbit), intitulat *Die Schuldigkeit des ersten Gebotes* (*Îndatorirea primei porunci*), și din care Mozart a scris actul I, cuprinzând nu mai puțin de șase arii, două recitative și un terțet...

Sau ce minuni se vor fi găsit în partitura primei sale *opera buffa* (italiana „operă comică” născută în 1733, odată cu *La serva padrona* a lui Giovanni Battista Pergolesi), compusă de către Mozart pe când avea doar 12 ani: *La finta semplice* (*Falsa naivă*), în trei acte, alcătuite din 26 de numere muzicale...

Ori în cele trei acte (cu 23 de numere) ale primei sale *opera seria* (italiana „operă serioasă”, creată în cadrul Cameratei Florentine tocmai la sfârșitul secolului XVI), pe care Mozart a scris-o la 14 ani: *Mitridate, re di Ponto* (*Mitridate, regele Pontului*)...

Sau în celelalte *opere serie* ale sale, datând din 1772: *Il sogno di Scipione* (*Visul lui Scipio*) și *Lucio Silla*, subintitulată *dramma per musica* („dramă prin muzică”), deci demonstrând cu claritate preocuparea compozitorului în vârstă de 16 ani de a lărgi deja limitele genului liric...

Ori în celelalte „opere italiene” ale sale, scrise în 1775: *La finta giardiniera* (*Falsa grădiniță*), în trei acte (28 de numere), și *Il re pastore* (*Regele păstor*), în două acte...

Sau – în fine – în cele 15 numere (coruri, arii, duete, terțete și un cvartet) ale unui *Singspiel* intitulat *Zaide*, început în 1779 și abandonat în 1780; în primul act al unei *opera buffa* din 1783 – *L'oca di Cairo* (*Gâsca din Cairo*); ca și în celelalte opere neterminate ale sale, a căror datare este incertă: *Il regno delle Amazoni* (*Regatul Amazoanelor*) și *Lo sposo deluso* (*Soțul înșelat*)...

Ca să nu mai spun că, într-o vreme când până și o cantată de Bach poate fi reprezentată scenic (precum, la București, *Cantata cafelei* montată la Opera Comică pentru Copii), probabil că n-ar fi lipsite de interes demersurile similare în ceea ce privește serenada dramatizată *Ascanio in Alba* (1771) precum și oratoriile *La Belulia liberata* (1771) și *Davidde penitente* (1775)...

Desigur, insistența teatrelor lirice asupra unor titluri anume din creația lui Mozart este cât se poate de explicabilă, fiind legitimată, înainte de toate, printr-o calitate pe care el cel dintâi, dintre toți compozitorii genului, a cultivat-o cu osârdie: aceea de a considera **opera ca teatru**. Dar acum, când regia și scenografia au ajuns la asemenea performanțe încât până și cele mai statice dintre opere pot vrăji în egală măsură și văzul spectatorilor (vezi *Pescuitorii de perle* de Georges Bizet, la Opera Națională din București, în regia lui Mihai Măniuțiu), e mare păcat că o considerabilă cantitate a muzicii lui Mozart (fără îndoială admirabilă, ca absolut tot ce-a ieșit de sub pana acestui creator, chiar și în momentele sale cele mai puțin inspirate) nu beneficiază de acest tip de montare.

Pot spera doar că optica realizatorilor de spectacole lirice se va modifica în sens favorabil măcar de-acum încolo, până în 2041, când din nou Anul Mozart va marca o mare celebrare: comemorarea a două veacuri și jumătate de la moartea muzicianului...

Replică peste timp

Nimic mai firesc, în „Anul Mozart“, decât opțiunea profesorului Cristian Mihăilescu de a monta, cu discipolii săi de la clasa de operă a Universității Naționale de Muzică, unul dintre titlurile cele mai dragi inimii sale – căci a fost primul pe care solistul de până atunci al scenei lirice bucureștene și-a pus semnătura și ca regizor, în calitate de asistent al lui Hero Lupescu la premiera din 1984 cu *Nunta*

Scenă din *Nunta lui Figaro*.

